

Bilaga 3 Redovisning av den interna kontrollen 2021

Syftet med intern kontroll är att säkerställa att verksamheten bedrivs på ett ändamålsenligt och resurseffektivt sätt, att information om verksamheten och rapporteringen om verksamheten och ekonomin är tillförlitlig och rättvisande och att verksamheten efterlever lagar och avtal med mera. Arbetet med intern kontroll inom kommunen utgår från reglemente för intern kontroll och riktlinje för nämndernas och bolagsstyrelsernas planering, uppföljning och internkontroll. En reviderad riktlinje beslutades av kommunstyrelsen i mars 2021. Reglementet reviderades 2021 och beslutades i februari 2022.

I kommunen har respektive nämnd och bolagsstyrelse ansvar för den interna kontrollen inom sina ansvarsområden. Kommunstyrelsen har det övergripande ansvaret för att se till att det finns en god intern kontroll i kommunen och har tillsammans med Uppsala stadshus AB ett samordnande ansvar för den interna kontrollen. Kommunstyrelsen ska enligt uppsiktsplikten bidra med stöd till och utvärdering av den interna kontrollens funktionalitet och ändamålsenlighet och rapportera detta till kommunfullmäktige. Nämndernas och bolagsstyrelsernas internkontrollplaner beskriver vad som behöver göras utifrån prioriterade risker som framkommit i riskanalysen. Varje kontrollmoment i internkontrollplanen följs upp enligt beskriven frekvens och metod. Nämnder och bolagsstyrelser redovisar årligen resultatet av sin uppföljning till kommunstyrelsen.

Aktiviteter under året

Den reviderade versionen av reglementet för intern kontroll beslutades i mars 2022. Revideringen omfattade renodlade styr signaler, moderniserat språk och anpassning till nuvarande styrning genom exempelvis kommunallagen från 2017. Ett tillägg gjordes också avseende ansvaret för kommunens visselblåsarfunktion.

En översyn har gjorts av vägledningen för intern kontroll. Detta för att säkerställa att den följer de reviderade styrdokument som har beslutats. Det är också ett led i att renodla styrningen enligt den struktur som tagits fram för styrande dokument och en förutsättning för att fortsätta arbetet med att alla verksamheter arbetar på ett likartat sätt med sin interna kontroll.

Utifrån kommunstyrelsens ansvar enligt reglementet har ytterligare steg tagits i att harmonisera arbetet med intern kontroll för nämnderna och bolagsstyrelserna. På förvaltningsnivå ordnas bland annat forum för erfarenhetsutbyte om intern kontroll och internkontrollplaner. Bolagen representeras av en handläggare inom kommunledningskontoret. Inför 2023 har bolagsstyrelserna erbjudits att ha med bolagsspecifika representanter i forumet.

Den gemensamma mall som togs fram inför arbetet med internkontrollplanerna för 2022 har reviderats något inför 2023 och mallen för uppföljning av internkontrollplanerna togs fram inför 2022.

Under 2021 beslutades om två obligatoriska kontrollmoment som rör informationshantering och informationssäkerhet. Information om detta gavs i olika fora för intern kontroll. För att säkerställa att nämnder och bolagsstyrelser omhändertog dem så lades de in i mallarna för internkontrollplanerna.

Inför arbetet med internkontrollplanerna för 2023 bestämdes att de obligatoriska kontrollmomenten skulle kvarstå. Anledningen till det var att en analys av resultatet av införandet behöver invänta avrapporteringen av internkontrollplanerna 2022 vilket skedde i samband med årsbokslutet.

En första övergripande sammanställning har gjorts för resultatet av de övergripande kontrollmomenten i avrapporteringen av internkontrollplanerna för 2022. Den visar att 26 internkontrollplaner har avrapporterats. Utfallet av de obligatoriska kontrollmomenten fördelar sig enligt följande:

1. Ansvar för information
 - Fyra har redovisat att granskningen genomförts med anmärkning,
 - sex med mindre anmärkning,
 - sju utan anmärkning och
 - resterande nio saknar redovisning.
2. Avbrott och störningar
 - Nio har redovisat att granskningen genomförts med mindre anmärkning,
 - åtta utan anmärkning och
 - resterande nio saknar redovisning.

Alla nämnder och nästan hälften av bolagen omhändertog de båda kontrollmomenten i planerna för 2022. I de fall bolagen inte omhändertog de obligatoriska kontrollmomenten utgick de från en gammal mall eller använde en egen mall. Flertalet bolag och några nämnder har inte använt eller gjort egna anpassningar av den kommungemensamma mallen för avrapporteringen av internkontrollplanerna vilket försvårar uppföljningen på koncernnivå. Inte heller har alla inkluderat de obligatoriska kontrollmomenten vilket speglar internkontrollplanerna för 2022. Alla nämnder och nästan alla bolagen har omhändertagit de båda kontrollmomenten i planerna för 2023, vilket är en förbättring gentemot 2022 och sannolikt förbättrar genomslagskraften kommande år. I de fall bolagen inte omhändertagit de obligatoriska kontrollmomenten har de utgått från en gammal mall eller använt en egen mall.

En e-utbildning i intern kontroll finns att ta del av för samtliga förtroendevalda och medarbetare på kommunens intranät och är obligatorisk för samtliga kommunens chefer. En fördjupningsutbildning i intern kontroll samt utbildning i riskhantering finns också att tillgå.

Analys och utvärdering av system och rutiner för intern kontroll 2022

Enligt reglementet ska nämnder och bolagsstyrelser årligen lämna in en analys och utvärdering av sina system och rutiner för intern kontroll till kommunstyrelsen. Under hösten 2020 införlivades analysen i mallen för internkontrollplanen.

Analys och utvärdering av system och rutiner för intern kontroll ska stödja utvecklingen av den interna kontrollen inom nämndernas och bolagsstyrelsernas verksamhetsområden. Genom att analysen samlas in ger den också ett underlag för samordning och lärande på kommunövergripande nivå. Inrapporteringen kan ge större kunskap om vad intern kontroll är och vilken roll den har i nämndernas och bolagens arbete mot måluppfyllelse. Den kan också ge en helhetsbild över vad den interna kontrollen består av, hur den fungerar och är organiserad inom respektive ansvarsområde samt bidra till en starkare koppling mellan den interna kontrollen och internkontrollplanen.

Förutom ett fåtal har samtliga nämnder och bolag använt mallen. Några har dock frångått den och tagit bort eller slagit ihop rubriceringar och därmed finns inte ett komplett underlag för bedömning.

I analysen beskriver nämnderna och bolagsstyrelserna hur de arbetar och är organiserade för sin interna kontroll under nedanstående rubriker.

Efterlevnad av riktlinje och analys av funktionalitet

Hur nämnden/bolagsstyrelsen har arbetat med intern kontroll enligt den kommunövergripande riktlinjen för nämnders och bolagsstyrelsers verksamhetsplanering och uppföljning och internkontroll och om riktlinjen är funktionell.

Organisation och ansvar för arbetet med intern kontroll

Hur arbetet med den interna kontrollen inom nämndens/bolagsstyrelsens verksamhetsområde har bedrivits och varit organiserat samt en analys över hur arbetet har fungerat.

Hur nämnd/bolagsstyrelse har involverats i arbetet med den interna kontrollen, uppgifter om ansvariga chefer och handläggare samt en beskrivning av ansvarsfördelning och arbetsätt.

Hur den interna kontrollen har kopplats till övrigt arbete med ledning, styrning och utveckling av verksamheten.

Utveckling av intern kontroll

En beskrivning av hur nämnden/bolagsstyrelsen avser att utveckla arbetet med den interna kontrollen på kort och lång sikt.

Sammanfattning av nämndernas rapportering

Information om mallarna har getts vid höstens interna nätverksträff och via den interna samarbetskanalen i teams. Några nämnder har inte använt, inte utgått från rubriceringarna eller följt anvisningarna enligt mallen. Det gör att det saknas ett komplett underlag för bedömningen. Det framgår dock att mallen behöver utvecklas ytterligare och att informationen kring att den ska användas och hur behöver tydliggöras mer för verksamheterna.

Efterlevnad av riktlinjen och analys av funktionalitet

Med något undantag följer alla nämnder riktlinjen, även om det inte direkt hänvisas till riktlinjen utan det framgår av hur de beskriver arbetsprocessen från riskhantering och planer till uppföljning. Arbetet med riskhanteringen och valet av hur riskerna ska hanteras utgör grunden för internkontrollen. Risker som ska åtgärdas kan hanteras inom verksamhetsplanen, internkontrollen eller i den löpande verksamheten. Uppföljningen av internkontrollplanerna sker också till största delen enligt plan. Det innebär att arbetet sker på ett systematiskt sätt inom kommunens nämnder.

Det fåtal nämnder som direkt hänvisar till riktlinjen bedömer att riktlinjen ger tillräcklig styrning. Några nämnder har kompletterat, eller planerar att komplettera, riktlinjen med egna rutiner. Avsaknaden av bedömning av funktionalitet hos flertalet av nämnderna gör det svårtolkat att veta om styrningen ger tillräckligt stöd.

Organisation och ansvar

Nämnderna beskriver att de har en organisation för arbetet med att ta fram och följa upp internkontrollplanen. Antalet nämnder som beskriver hur nämnden eller utskottet deltagit i arbetet med internkontrollplanen ökade från åtta nämnder 2020 till elva av totalt femton nämnder 2021. För 2022 beskriver enbart ett fåtal hur nämnden involverats och då har nämnden eller utskottet främst deltagit i arbetet med att identifiera och analysera risker. Kommunledningskontoret planerar att följa upp anledningen till detta under året. För de andra nämnderna involveras de först när ärendet ska beslutas och arbetet med framtagande sker inom förvaltningen.

Utveckling av arbetet med intern kontroll

De flesta nämnderna beskriver, i olika omfattning och med olika ambitionsnivå, hur de tänker sig det fortsatta arbetet. Några nämnder skriver att de avser att införa någon form av kollegial granskning i sina arbetsprocesser. Andra exempel är fortsatt utveckling av kontrollmiljö, kunskap om intern kontroll och systematik för löpande riskhantering, standardiserade kontrollmetoder, arbete med utveckling och tillgängliggörande av det kommungemensamma ledningssystemet.

Sammanfattning av bolagsstyrelsernas rapportering

Mallen för internkontrollplan har använts av alla utom två av bolagen. Det är en ökning jämfört med föregående år. Några bolag har inte använt, inte utgått från rubriceringarna eller följt anvisningarna enligt mallen. Därför saknas ett komplett underlag för bedömningen. Information om mallen för internkontrollplanen gick ut via kanalen för intern kontroll i teams och på ett informationsmöte i slutet av november för medarbetare inom bolagen. Det framgår dock att mallen behöver utvecklas ytterligare och att informationen kring att den ska användas och hur behöver tydliggöras mer för verksamheterna.

Efterlevnad av riktlinjen och analys av funktionalitet

Med något enstaka undantag följer bolagen riktlinjen, även om det inte direkt hänvisas till riktlinjen utan det framgår av hur de beskriver arbetsprocessen från riskhantering och planering till uppföljning. Arbetet med riskhanteringen och valet av hur risker ska hanteras utgör grunden för internkontrollen. Risker som ska åtgärdas kan hanteras inom affärsplanen, internkontrollen eller i den löpande verksamheten. Vissa av bolagens risker är att betrakta som sekretess och hanteras därefter. Uppföljningen av internkontrollplanerna sker också till största delen enligt plan. Det innebär att arbetet sker på ett systematiskt sätt inom kommunens bolag.

Avsaknaden av bedömning av funktionalitet hos flertalet av bolagen gör det svårtolkat att veta om styrningen ger tillräckligt stöd.

Organisation och ansvar

Flertalet bolag beskriver att de har en struktur och ansvarsfördelning för arbetet med intern kontroll. Styrelserna involveras i stor utsträckning i arbetet med riskanalysen.

Utveckling av intern kontroll

Drygt hälften av bolagen har beskrivit hur de avser att utveckla sitt arbete med den interna kontrollen. Bland det som nämns är exempelvis utveckling av rutiner för intern kontroll, användning av planeringsverktyg och planer på att öka bolagsstyrelsen involvering i arbetet med internkontrollplanen.

Arbetet framåt

Från kommunövergripande håll behöver ytterligare arbete göras med att informera om och utveckla de styrande dokumenten och mallarna och med att säkra att de används fullt ut av både nämnder och bolag. Här är kommunikation viktigt för att säkerställa att alla nämnder och bolag nås med rätt information i god tid. Detta arbete omfattar också att tydliggöra och säkerställa den fortsatta insamlingen av analyser och utvärderingar av system och rutiner för intern kontroll från nämnder och bolag. Framförallt behöver insatser göras för att säkerställa analysen av arbetssätt och bedömning av funktionaliteten i de styrande dokumenten.

Kommunstyrelsen kommer att följa upp den försämrade rapporteringen från nämnderna kring nämndens deltagande i framtagandet av internkontrollplanerna.

De nämnder och bolag som inte omhändertagit de obligatoriska kontrollmomenten kommer att informeras om att de ska läggas till vid närmast kommande avrapportering av internkontrollplan 2023 till nämnd/bolagsstyrelse.

Det förvaltningsnära nätverket kommer att utökas till att även omfatta bolagsspecifika representanter.

Kommunstyrelsen kommer att utvärdera effekten av de obligatoriska kontrollmomenten i kontrollplanerna för 2022.

E-utbildningen för intern kontroll kommer att läggas in i kommunens interna utbildningsverktyg Lärportalen. Det kommer bland annat medföra att det går att ta ut information om vilka som har tagit del av utbildningen.

När det gäller arbetet med risker kvarstår utvecklingsarbetet med att kunna spåra utvecklingen av riskvärdet för att se om riskvärdet ökar eller minskar över tid. Riskvärdets utveckling speglar om genomförda åtgärder ger den effekt som är tänkt. Att följa denna utveckling skulle underlättas av att i större utsträckning digitalisera arbetet med risker och internkontrollplaner genom att utveckla kommunens planeringsverktyg till att bli mer ändamålsenligt för detta syfte. Det är dock ett arbete som ligger längre fram i tiden än kommande verksamhetsår.

Nämndernas och styrelsernas rapportering

Nämndernas, styrelsernas och aktiebolagens rapportering av intern kontroll 2022 och internkontrollplaner för 2023 finns i kommunstyrelsens diarium.